Muistio suurelle valiokunnalle 25.5.2016
U 27/2015 vp

Ympäristöministeriö
Ympäristöneuvos Riitta Levinen

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ EDUSKUNNALLE EHDOTUKSISTA EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON DIREKTIIVEIKSI (JÄTEDIREKTIIVIEN MUUTTAMINEN)

Direktiiviehdotusten käsittelytilanne EU:ssa

Jätedirektiivien muutosehdotukset esiteltiin ympäristöneuvostossa joulukuussa 2015. Ehdotuksia on tähän mennessä käsitelty neuvoston ympäristötyöryhmän kahdeksassa kokouksessa. Kaikki ehdotukset on käyty läpi työryhmässä vähintään kertaalleen ja keskeisiä kysymyksiä (määritelmät, kierrätystavoitteiden laskentamenetelmät ja uudelleenkäytön huomioon ottaminen tavoitteissa) jo muutamaan kertaan. Hollanti on puheenjohtajamaana toiminut tehokkaasti ja kuunnellut tasapuolisesti jäsenmaiden näkemyksiä kompromissiehdotuksia laatiessaan. Myös Suomen esittämiä kommentteja on monelta osin otettu hyvin huomioon.

Jätesäädöspaketin osalta on tiedossa seuraavat nykyisen ja tulevien puheenjohtajien tavoitteet ja arviot:

- Hollanti (kevät 2016): ympäristöneuvoston informointi 20.6.2016
- Slovakia (syksy 2016): yleisnäkemyksen saavuttaminen joulukuun 2016 neuvostossa.
- Malta (kevät 2017): Mikäli Slovakian kaudella saavutetaan yleisnäkemys, se mahdollistaa kolmikantaneuvottelujen aloittamiseen tähtäävät keskustelut parlamentin kanssa keväällä 2017.

Euroopan Parlamentissa ehdotusten käsittely on vireillä ympäristövaliokunnassa (ENVI) sekä teollisuus-, tutkimus- ja energiavaliokunnassa (ITRE). Määräaika muutosehdotusten esittämiselle mietintöluonnokseen on 23.6. Äänestysten on määrä olla ITRE:ssä lokakuussa ja ENVI:ssä marraskuussa 2016.

Suomen vaikuttamistyö

Ympäristöministeriö on yhdessä Suomen pysyvän edustuston kanssa osallistunut aktiivisesti ehdotusten käsittelyyn ympäristötyöryhmän kokouksissa ja kommentoinut ehdotuksia eri vaiheissa myös kirjallisesti. Suomen kommentit on voitu laatia U-kirjelmässä esitetyn valtioneuvoston kannan pohjalta. Joissakin kysymyksissä on kantoihin haettu tarkentavia huomioita konsultoimalla asian kannalta keskeisiä sidosryhmien edustajia. Yhteistyö eri ministeriöiden ja sidosryhmien kanssa on toiminut hyvin.

Suomi on pyrkinyt aktiivisella toiminnallaan vaikuttamaan erityisesti siihen, että komission ehdotus pakkausten ja muiden tuotteiden uudelleenkäytön huomioon ottamisesta direktiivin tavoiteasettelussa kierrätyksen rinnalla saisi riittävästi tukea muilta jäsenmailta. Suomi on yhdessä muutaman samanmielisen jäsenvaltion kanssa laatinut yhteisiä vaikuttamismuistioita, joissa muun muassa kuvataan uudelleenkäyttöjärjestelmien toimintaa ao. maissa ja esitetään ehdotuksia komission ehdotuksen edelleen kehittämiseksi.

Ehdotusten kehittyminen työryhmäkäsittelyssä

Direktiiviehdotukset ovat työryhmäkäsittelyssä kehittyneet Suomen kannalta pääosin myönteiseen suuntaan. Esimerkiksi keskeisten määritelmien (yhdyskuntajäte, uudelleenkäytön valmistelu, maantäyttö) määritelmät näyttäisivät kehittyvän Suomen toivomalla tavalla. Useimpien asioiden käsittely on kuitenkin vielä hyvin alkuvaiheessa, ja maiden kannat ehdotuksiin ovat alustavia. Siksi monien ehdotusten osalta (esim. sivutuote- ja end-of-waste –säännökset, tuottajavastuun vähimmäisvaatimukset) on vielä vaikea arvioida, mihin suuntaan ne käsittelyn edetessä kehittyvät.

Uudelleenkäytön huomioon ottaminen yhdyskuntajätettä ja pakkausjätettä koskevissa tavoitteissa

Ehdotus uudelleenkäytön huomioon ottamisesta direktiivin tavoitteissa ei ole saanut toivotun laajuista tukea muilta jäsenvaltioilta. Monet jäsenvaltiot, joukossa useita äänivallaltaan suuria maita, suhtautuvat varauksellisesti tai jopa jyrkän kielteisesti tätä koskeviin ehdotuksiin. Vastustusta perustellaan mm. sillä, että tuotteiden ja jätteiden sääntely tulee pitää erillään toisistaan. Lisäksi pelätään, että uudelleenkäytön huomioon ottaminen tavoitteissa vesittäisi liikaa kierrätystavoitteiden kunnianhimoisuutta ja että uudet tiedonkeruu- ja rekisteröintivaatimukset lisäisivät uudelleenkäyttöjärjestelmien ja viranomaisten hallinnollista taakkaa. Samat maat kuitenkin myös korostavat jätehierarkian merkitystä ja pitävät uudelleenkäytön edistämistä sinänsä tarpeellisena.

Suomi on yhdessä samanmielisten jäsenvaltioiden kanssa tehnyt ehdotuksia, joilla esitettyä kritiikkiä voitaisiin hälventää, esimerkiksi

- rajoittamalla uudelleenkäytön huomioon ottaminen ensi vaiheessa vain pakkauksiin, joiden osalta tiedonkeruu on helpommin ja yhdenmukaisemmin järjestettävissä kuin monien muiden uudelleenkäytettävien tuoteryhmien (sähkölaitteet, huonekalut ym) osalta
- edellyttämällä uudelleenkäytön ja kierrätyksen erillistä raportointia komissiolle, mikä varmistaisi tilastotiedon vertailukelpoisuuden, sekä
- asettamalla yhdistetyn uudelleenkäyttö- ja kierrätystavoitteen rinnalle riittävän kunnianhimoinen minimikierrätystavoite, joka varmistaisi, että jäsenmaiden tulisi uudelleenkäytön ohella edistää määrätietoisesti myös kierrätystä.

On kuitenkin mahdollista, että nämä ehdotukset eivät riitä kääntämään varauksellisesti suhtautuvia maita kannattamaan ehdotusta. Siksi on vielä varauduttava kehittämään aivan uudenlaisia ratkaisuja, joilla varmistettaisiin esitettyjen huolien huomioon ottaminen mutta samalla mahdollistettaisiin se, että jäsenvaltio voisi saada pitkälle kehittyneestä uudelleenkäytöstä tavalla tai toisella hyvitystä, esimerkiksi alenevana kierrätystavoitteena.

Waste to energy –tiedonannon valmistelu

Komission tilaama taustaselvitys Waste to energy –tiedonannon valmistelua varten on valmistumassa kesällä 2016. Ympäristöministeriö ja suomalaiset toiminnanharjoittajat ovat toimittaneet selvitystä tekevälle konsultille taustatietoja suomalaisista innovatiivista jätettä energiana hyödyntävistä teknologioista. Komission tiedonannon on määrä valmistua vuoden 2016 loppuun mennessä. Tiedonannossa tultaneen tarkastelemaan muun muassa sitä, miten jätteen sisältämä energiapotentiaali voidaan parhaiten hyödyntää vaarantamatta kierrätyksen edistämistä. Ympäristöministeriö on koonnut muista ministeriöistä ja sidosryhmistä taustaryhmän tiedonannon valmisteluun vaikuttamista varten.